

BIJLAGE

Samenvattende Governancerapportage Grensoverschrijdende Samenwerking

Begin 2017 is met betrekking tot de grensoverschrijdende samenwerking (gros) geconstateerd dat een aanpassing van de grensoverschrijdende governance noodzakelijk is. Daarbij is een aantal ontwerpcriteria geformuleerd met betrekking tot de vernieuwing van de gros-governance:

- de vormgeving van de governance dient de inhoudelijke agenda van de grensoverschrijdende samenwerking te volgen cq. te faciliteren;
- taal, cultuur, economische en sociale opgaven en bestuurlijke organisatie in Nederland en de buurlanden verschillen zodanig, dat een (meer) landsdelig gedifferentieerde governance met betrekking tot de grensoverschrijdende samenwerking met Vlaanderen, Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen wenselijk/noodzakelijk is;
- aangezien grensoverschrijdende samenwerking begint bij de partijen waar kennis over en betrokkenheid bij de (gebiedsspecifieke) opgaven en initiatieven het grootst is - in de grensregio's zelf - dient hier ook het voortouw te liggen bij grensoverschrijdende samenwerking en bij de vernieuwing van de governance ter zake;
- voldoende bestuurlijke betrokkenheid aan beide zijden van de grens is een noodzakelijke voorwaarde voor doeltreffende en resultaatgerichte grensoverschrijdende samenwerking;
- bij de aanpassing van de gros-governance wordt voortgebouwd op nu al goed functionerende bestuurlijke en ambtelijke samenwerkingsverbanden en worden bureaucratie en inhoudelijke leegheid vermeden.

In 2017 zijn de Commissarissen van de Koning van Zeeland (CdK Polman), Limburg (CdK Bovens) en in eerste instantie Overijssel (CdK Bijleveld) - opgevolgd door de CdK van Groningen (CdK Paas), in hun hoedanigheid als Rijksheer, gevraagd om samen met hun collega's uit de buurlanden voorstellen te verkennen en uit te werken voor de governance van de grensoverschrijdende samenwerking. Mede door de verkiezingen in Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen in 2017 hebben de eerste gesprekken pas plaats kunnen vinden eind 2017. Aan de kant van Vlaanderen is gouverneur Briers van Oost-Vlaanderen aangewezen als verkenner. Na de verkiezingen en regeringsformaties in de Duitse aangrenzende deelstaten in 2017 hebben in Noordrijn-Westfalen minister Holthoff-Pförtner en in Nedersaksen minister Honé de rol als verkenner op zich genomen.

Deze notitie vormt een samenvattend voorstel voor de governance op hoofdlijnen die gebaseerd is op de (concept)rapportages van de drie verkenners en gesprekken die daarover hebben plaatsgevonden. Hierbij ligt de focus op de governancestructuur als zodanig. Thematische samenwerking vormt in alle voorstellen evenwel het vertrekpunt. De governancestructuur moet die ondersteunen. Behalve het benoemen van prioritaire thema's die uit de verkenning volgen, gaat deze rapportage niet verder in op de inhoudelijke agenda. De inhoudelijke agenda is onderwerp van nadere uitwerking en zal in veel gevallen bovendien een rollend karakter hebben. De komende periode zullen de voorstellen verder worden uitgewerkt en besproken dan wel bekrachtigd tijdens bestuurlijke overleggen zoals tijdens de Vlaams-Nederlandse Top op 5 november en de regeringsconsultatie met Noordrijn-Westfalen op 19 november.

Governance Noordrijn-Westfalen - Nederland

Bestaande situatie

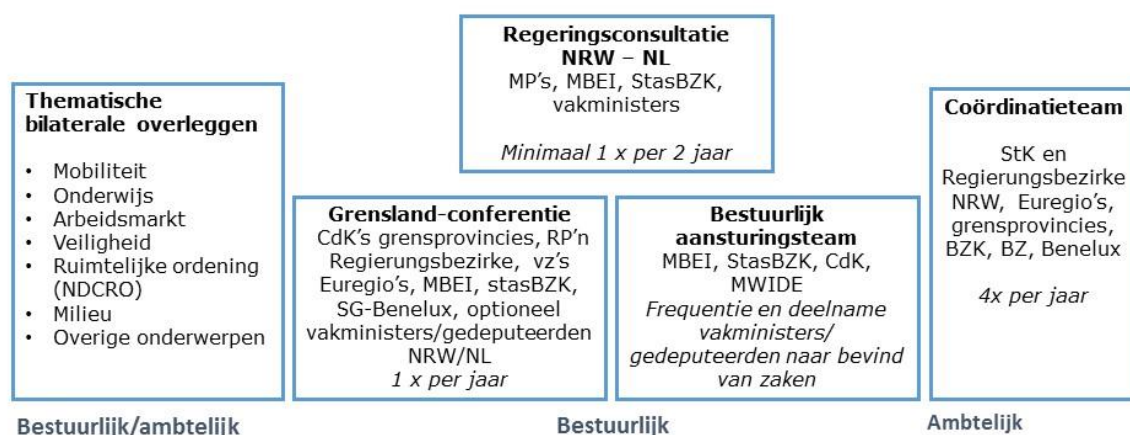
De regeerakkoorden van Noordrijn-Westfalen (NRW) en Nederland bevatten uitgesproken ambities op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking. Tijdens het kennismakingsbezoek van minister-president Laschet (NRW) aan minister-president Rutte op 26 september 2017 is afgesproken dat minister Houthoff-Pförtner van het ministerie van Bonds-, Europa- en Internationale aangelegenheden (MBEI) en Commissaris van de Koning (CdK) Bovens verkennen hoe de grensoverschrijdende governance tussen beide landen kan worden geoptimaliseerd. Tijdens deze kennismakingsbijeenkomst is bovendien afgesproken dat periodiek regeringsconsultaties plaats zullen vinden.

Tussen Nederland en Noordrijn-Westfalen vindt al jaren intensieve samenwerking op allerlei niveaus en onderwerpen plaats. Zo is er een GROS-lijst (een –meer vrijblijvende- werkagenda) die bij gelegenheid werd geactualiseerd. Daarnaast zijn er meerdere thematische samenwerkingsverbanden waaraan van Nederlandse zijde de Rijksoverheid en de grensprovincies deelnemen en van Duitse zijde de deelstaat NRW deelneemt, bijvoorbeeld voor ruimtelijke ordening en mobiliteit. Tevens zijn er op alle bestuursniveaus de nodige bilaterale ontmoetingen zoals het 3+3 overleg (CdK's grensprovincies + Regierungspräsidenten van de Bezirke), waarbij het met name gaat om uitwisseling en agendasetting. Naast de Euregio's (EUREGIO, Euregio's Rijn-Waal, Rijn-Maas-Noord en Maas-Rijn) zijn er enkele lokale samenwerkingsverbanden actief (bijvoorbeeld Münster-Osnabrück-Netwerkstad Twente (MONT) en Charlemagne).

Naar een nieuwe governance

De Duitse en Nederlandse verkenner hebben ervoor gekozen om aan de hand van vier prioritaire thema's uit de regeerakkoorden, te weten arbeidsmarkt, onderwijs, mobiliteit en veiligheid, te onderzoeken welke inhoudelijke vraagstukken er bestaan en - of in dit licht - vernieuwing van de governance noodzakelijk is. Voor enkele thema's voldoen de huidige samenwerkingsstructuren, bijvoorbeeld op het gebied van mobiliteit en ruimtelijke ordening. Door de verkenner is een behoefte geconstateerd voor het oprichten van een grensbrede overlegstructuur voor het thema arbeidsmarkt. Op deze en andere terreinen, zoals natuur, energie en arbeidsmarkt, wordt de komende tijd nader verkend hoe de (thematische) structuur vorm zou moeten krijgen. Het is daarbij van belang ook de aansluiting te zoeken bij bestaande verbanden als de Benelux. Naast de hierboven opgesomde thema's bestaat er ruimte om op nieuwe ontwikkelingen in te spelen, waartoe naar behoefte bestuurlijk overleg met vakdepartementen en andere stakeholders plaatsvindt.

Om de samenwerking te optimaliseren is er naast het thematische overleg ook behoefte gebleken aan een lichte, algemene coördinatiestructuur op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau. Voorgesteld wordt om in een jaarlijks te houden bestuurlijke grensregio-conferentie een grensregio-agenda vast te stellen. Deze bevat zowel de prioritaire actiepunten die door de grensregio zelf opgepakt dienen te worden als ook punten die ter input dienen voor de regeringsconsultatie tussen Nederland en Noordrijn-Westfalen. Een bilateraal bestuurlijk aansturingsteam bewaakt de voortgang en bereidt de bestuurlijke grenslandconferentie en de grensregio-agenda voor, daarin ondersteund door een ambtelijke coördinatieteam dat structureel contacten onderhoudt met betrokken partners.

Governance Nedersaksen – Nederland

Bestaande situatie

In de huidige samenwerking met Nedersaksen is het jaarlijkse 4+1 treffen het bestaande structurele bestuurlijk overleg met de grensregio. Aan dit overleg nemen de minister-president van Nedersaksen en de CdK's van de Nederlandse grensprovincies Groningen, Friesland, Drenthe en Overijssel deel. Daarnaast vinden er (incidentele) bilaterale bestuurlijke en ambtelijke overleggen plaats met als zwaartepunt de ontwikkeling en uitvoering van projecten binnen het Interreg-programma Nederland-Duitsland, ruimtelijke ordening en grensoverschrijdende (spoor)infrastructuur.

Naar een nieuwe governance

Met Nedersaksen wordt gewerkt aan een nieuwe Samenwerkingsagenda waar de governance onderdeel van uitmaakt. Deze agenda schetst de kaders voor wat moet leiden tot een sterkere en duurzame verbinding tussen Nederland en Nedersaksen en benoemt de intentie van het samenwerken en de thema's en opgaven die gezamenlijk zijn geïdentificeerd.

Om regie op de samenwerking met Nedersaksen te organiseren wordt er, naast het al bovengenoemde 4+1 treffen, voorgesteld om een jaarlijkse triloog te organiseren tussen de staatssecretaris van BZK, de minister van Bonds-, Europa- en Regioaangelegenheden (MB) van Nedersaksen en de Commissaris van de Koning van Groningen en zonodig, afhankelijk van de agenda, vakministers.

Voor ambtelijke ondersteuning en monitoring van de vakinhoudelijke samenwerking wordt de *Begleitungsgruppe* voorgesteld als coördinatiepunt. In dit coördinatiepunt zijn van Nederlandse zijde de departementen BZK en BZ en de grensprovincies Groningen, Drenthe, Overijssel vertegenwoordigd. Van Duitse zijde betreft het de Staatskanzlei en het MB.

Het in te richten kernteam, dat twee keer per maand bijeenkomst, functioneert als ondersteuning van de gehele samenwerkingsstructuur en als verbinding met de bestuurlijke overleggen.

In de Samenwerkingsagenda is er nadrukkelijk ruimte gemaakt voor de nog in te richten thematische governance. Het betreft de thema's Economie & Handelsbevordering, Arbeidsmarkt, Onderwijs & Taal, Energie & Klimaat, Infrastructuur & Bereikbaarheid en Water & Natuur. Afhankelijk van de nadere uitwerking van de deze opgaven wordt er met de verschillende vakdepartementen aan beide zijden van de grens invulling gegeven aan thematafels. Deze pragmatische governance-opvatting sluit aan bij de gewenste organische groei in het samenwerken in deze grensregio met Nedersaksen.

Bij deze governance is het van belang rekening te houden met de eigenstandige verantwoordelijkheden (taken en rollen) van de verschillende overheidslagen. Waar Nederlandse overheden werken vanuit een multi-level benadering zoals hierboven beschreven, zijn aan de Duitse zijde de taken en rollen duidelijk afgebakend. Uitgaande van deze toedeling van taken en rollen aan de andere kant van de grens zal het voor de verkende opgaven ook noodzakelijk zijn om op het (sub)regionale niveau te schakelen. Hiervoor wordt in nauw overleg met gemeenten en Euregio's een nadere governancevorm uitgewerkt.

Governance Vlaanderen – Nederland

Bestaande situatie

Tot op heden wordt tussen Vlaanderen en Nederland intensief samengewerkt. Veel van de in dit kader noodzakelijke contacten hebben evenwel tot nu toe een incidenteel karakter. Sinds 2011 vindt er elke twee jaar een topontmoeting plaats op regeringsniveau, waar grensoverschrijdende samenwerking een van de vast agendapunten vormt. De meeste recente topontmoeting was in november 2016 in Gent. Destijds is afgesproken dat er een regionaal overleg wordt gecreëerd om sturing te geven aan de grensoverschrijdende inzet en aanpak. Deze afspraak vormt de basis voor het uitwerken van een vernieuwde governance tussen Nederland en Vlaanderen. Op ambtelijk niveau bestaat het GROS-regiocoördinatorenoverleg.

Naar een nieuwe governance

In het vernieuwde governance-model van Vlaanderen vormt het grenscoördinatorenoverleg de basis van de coördinatiestructuur, samengesteld uit ambtelijke vertegenwoordigers van provincies aan beide kanten van de grens, koepels van gemeenten, vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid en het ministerie van BZK en de Benelux. Afhankelijk van de inhoud van de agenda zullen andere departementen worden betrokken, alsmede de Waalse en federale overheid en de Franstalige gemeenschap. In het grenscoördinatorenoverleg worden nieuwe initiatieven, kansen en knelpunten geagendeerd en vervolgacties afgesproken. Doel is met name ook om oplossingskracht te organiseren bij vakministeries in Vlaanderen en Nederland. Onderwerpen die niet kunnen worden opgelost door dit overleg worden geadresseerd aan het gremium van coördinerend bestuurders, met daarin de CdK Zeeland, de Gouverneur van Oost-Vlaanderen en de Algemene Afgevaardigde van Vlaanderen in Nederland. Deze coördinerend bestuurders hebben een voorbereidende rol in het bestuurlijk grensoverleg van de minister-president van Vlaanderen en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Afhankelijk van de inhoud kunnen andere (regionale en landelijke) bestuurders bij dit bestuurlijk overleg aanschuiven. Doel van dit overleg is om - voor onderwerpen/thema's waarvoor dat nodig is - bestuurlijk commitment en doorzettingskracht te organiseren. Hierbij zal indien nodig ook de relatie met de vakdepartementen worden gelegd, door hen aan tafel uit te nodigen als de agenda daar om vraagt dan wel door bilateraal overleg te entameren.

Voor de noodzakelijke bestuurlijke afstemming met decentrale overheden aan Nederlandse zijde wordt jaarlijks een bestuurlijk platform georganiseerd. Tevens nemen de Vlaamse vertegenwoordiger, de gouverneur van Oost-Vlaanderen en vertegenwoordiger van de Benelux deel. In dit overleg wordt teruggekoppeld uit het grenscoördinatorenoverleg en kunnen knelpunten en kansen worden geagendeerd.

De Vlaams-Nederlandse topontmoeting vindt eens per twee jaar plaats, waarbij de bewindslieden ernaar streven een koers uit te zetten voor versterkte samenwerking op vooral bi-nationale onderwerpen. Daarnaast is er ruimte voor onderwerpen die spelen in de grensregio. Het is daarbij van belang dat ook regionale bestuurders – CdK's en gouverneurs – worden betrokken. Tijdens de top in 2016 in Gent zijn bijvoorbeeld de onderwerpen havenfusie Gent Terneuzen en Sustainable Delta Resources vanuit de regio gepresenteerd en besproken. In de jaren dat er geen top plaats vindt houden de SG's van de departementen een midtermreview om de voortgang van de gemaakte afspraken te bewaken.

